

Eesti inseneri läbilöök maailmas

CARL-DAG LIGE
ARHITEKTUURIAJALOOLANE

Eestist pole sirgunud kuigi palju ehitusteadlasi või -inseneere, kes oleks oma tegevusega mõjutanud eriala arengut välisriikides. Üks väheseid sääraseid spetsialiste oli ehitusinsener August Komendant (1906–1992), kes pani oma edukale karjäärile aluse Eestis ning Saksamaal, kuid jõudis suurema rahvusvahelise läbilööginähtuse pärast II maailmasõda Ameerika Ühendriikides.

Pärast Saksamaal Dresdeni Tehnikaülikooli lõpetamist naasis August Komendant Eestisse ja asus tööle teedeministeriumis. Tuntuim Komendandi osalusel valminud ehitist Eestis on tõenäoliselt Tallinna Kadrioru staadioni tribüün (arhitekt Elmar Lohk). Võimsa konsooliga varikatus mõjub oma julge konstruktiivse lahendusega veenvalt veel tänapäevalgi. Teise maailmasõja keeris viis Komendandi koos perega Eestist Saksamaale. 1950. aastal liiguti edasi New Yorki. Komendandi eri-

alane läbilöök Põhja-Ameerikas ei lasknud ennast kaua oodata. 1952. aastal avaldas ta raamatu eelpeetud betoonkonstruktsioonidest, mis tõlgiti hiljem isegi hiina ja vene keelde.

Komendandi praktiline meel ja sihikindlus torkasid silma ka kohalikele USA inseneridele ja arhitektidele. 1950. aastate II poolest kuni karjääri lõpuni 1980. aastatel tegi ta koostööd mitme maailmas laineid löönud arhitektiga – Saaremaal sündinud Louis Kahni kõrval on olulisemad Kanada arhitekt Moshe Safdie, kellel Komendant aitas projekteerida ja ehitada Habitat '67 nimelise elamukompleksi Montreali maailmanäituse tarbeks (1967), ning Soome päritolu Eero Saarinen, kes vajas abi Yale'i ülikooli kahe söögisaali kavandamise juures New Havenis (1961).

Komendant tegi koostööd ka teise Eesti päritolu suurkuju, arhitekt Louis I. Kahniga. Nende koostöö tippsaavutuseks võib pidada Kimbelli kunstimuseumi Fort Worthi linnas Texase osa-

riigis USA-s. 1972. aastal valminud muuseumikompleksi on nimetatud meistriteoseks, kus arhitektuur ja ehitusinseneeria põimuvad orgaaniliseks tervikuks. Mitmete koos Kahniga kavandatud hoonete seast tasub esile tõsta ka Richardsi meditsiinilaboratooriumite kompleksi Philadelphias Pennsylvanias ja Salki bioloogia-instituudi hoonestust La Jollas Californias.

Eesti Arhitektuurimuseumi eestvõtmisel on praegu koostamisel August Komendandi suur ülevaatenäitus. 9. jaanuaril 2020 Rothermanni soolalaos avanev näitus tutvustab Komendandi osalusel valminud ehitisi Eestis, USA-s, Kanadas, Venetsueelas ja mujal. Näitus heidab pilgu ka Komendandi „ameerika mägedel“ kulgenud eluloole ning annab külastajatele aimu sellest, mida tippinsener oma elus ja töös väärtuslikuks pidas. Näitusega kaasneb mahukas trükis ning mitmekülgne lisaprogramm. Lisainfo: carldag@arhitektuurimuseum.ee.